

ТАРБИЯ ЖАНА ТААЛИМ
ВОСПИТАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ
EDUCATION AND TRAINING

*Укуева Бушарипа Кожояровна,
профессор,
Ош мамлекеттик университети,
Кыргыз Республикасы, Ош шаары,
e-mail: Ukueva1949@mail.ru*

*Орозова Айназик Шарипжановна,
мугалим,
№18 А. Навои атындагы мектеп-лицейи,
Кыргыз Республикасы, Ош шаары,
e-mail: Ainazik.111020@gmail.com*

ЖАШ МУУНДАРДЫН ОКУУ ИШМЕРДҮҮЛҮГҮН КАЛЫПТАНДЫРУУ

*Укуева Бушарипа Кожояровна,
профессор,
Ошский государственный университет,
Кыргызская Республика, город Ош,
e-mail: Ukueva1949@mail.ru*

*Орозова Айназик Шарипжановна,
учитель,
Школа-лицей №18 имени А. Навои,
Кыргызская Республика, город Ош,
e-mail: Ainazik.111020@gmail.com*

**ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
У МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ**

*Ukuyeva Busharipa Kojoyarovna,
Professor,
Osh State University,
Kyrgyz Republic, Osh city,
E-mail: Ainazik.111020@gmail.com*

*Orozova Ainazik Sharipzhanovna,
Teacher,
School-lyceum № 18 named after A. Navoi,
Kyrgyz Republic, Osh city,
E-mail: Ainazik.111020@gmail.com*

FORMULATION OF READING OF YOUNG GENERATIONS

Аннотация: Макалада заманбап кыргыз коомунун шарттарында окууга мотивация кылуучу жаңыча мамилени калыптандыруунун жолдору жана аны өнүктүрүүдөгү негизги изилдөө ыкмалары жана андан алынган натыйжалар талдоого алынган. Изилдөөнүн натыйжаларын талдоодо жаш муун үчүн маанилүү жана актуалдуу болгон окуу мотивациясын канткенде туура жолго салынуу керектиги жөнүндө бир топ шарттар белгиленген. Аныкталган тенденциялардын арасында: окутуунун жыштыгынын жана узактыгынын өзгөрүшү, адабий окутуудагы жанрдык артыкчылыктар, респонденттердин чыгармаларды кыска же ылайыкташтырылган варианттарда изилдөө тенденциясы, класстан тышкары окуунун мектеп окуучуларынын субъективдүү кызыгуусун жараткан чыгармалар менен чектелиши жөнүндө сөз болот.

Аннотация: В статье анализируются методы формирования нового мотивационного отношения к учебе в условиях современного кыргызского общества и основные методы исследования в его развитии и полученные. При анализе результатов исследования был поставлен ряд условий, как правильно направлять учебную мотивацию, которая важна и актуальна для молодого поколения. Среди выявленных тенденций: изменение частоты и продолжительности обучения, жанровые предпочтения в преподавании литературы, склонность респондентов к изучению произведений в сокращенном или адаптированном вариантах, ограничение внеклассного обучения произведениями, вызывающими субъективный интерес школьников.

Annotation: In the article, the methods of forming a new motivating attitude to study in the conditions of modern Kyrgyz society and the main research methods in its development and the results obtained from it are analyzed. In the analysis of the results of the research, a number of conditions were set on how to properly guide the learning motivation, which is important and relevant for the young generation. Among the identified trends are: changes in the frequency

and duration of teaching, genre preferences in literary teaching, the tendency of respondents to study works in short or adapted versions, limitation of extracurricular learning to works that arouse the subjective interest of schoolchildren.

Түйүндүү сөздөр: педагогика, натыйжа, чыгарма, окуп түшүнүү, метод, окуу маданияты, сурамжылоо.

Ключевые слова: педагогика, результат, работа, понимание прочитанного, метод, культура обучения, опрос.

Key words: pedagogy, result, work, understanding of reading, method, culture of learning, survey.

Киришүү. Заман талабына ылайык кыргыз билим берүүсү үчүн XXI кылымдын башы бир катар терс процесстер менен мүнөздөлүп, көптөгөн изилдөөчүлөр, педагогдор, коомдук массалык маалымат каражаттары жана медиа-ресурстар жаш муундардын китеп окууга болгон кызыгуусунун төмөндөшүн туруктуу түрдө белгилешүүдө. Анткени, санариптик инфраструктуранын өнүгүшүнүн жана маалыматка дээрлик чексиз жетүүнүн фонунда окуучулардын мектеп программасындагы адабиятты жана классикалык көркөм чыгармаларды окууга болгон мотивациясынын төмөндөшү байкалып, балдардын жана өспүрүмдөрдүн китеп аркылуу маалыматты өздөштүрүүсүнө болгон мамилеси түп тамырынан бери жоголуп бараткандыгы чындык [1, 183].

Албетте, окуу жана түшүнүү бири-бирин толуктап жана бири-бирин уланткан, соңку натыйжага алып баруучу технология экендиги менен баалуу. Ушундан улам, алдыдагы маселе – балага китеп окууну сунуштоо гана эмес, окуу менен түшүнүүнү бирдикте алып жүрүүгө, ал аркылуу окуганын түшүнүп талдай билүүгө үйрөтүү, тактап айтканда пайдалуу жана натыйжалуу окууга үйрөтүү маселесин чечүү биринчи көйгөй экендигин баса белгилөө абзел.

Андыктан, мектеп окуучулары эмнени, кантип жана эмне үчүн окуй тургандыктарын тактоо талашсыз маселе катары ал-

дыңкы планга чыгып отурат. Демек, мындан илимдин бул тармагы лингвистика, педагогика жана психология илимдери менен тыгыз байланышкандыктан, окутуу жана тарбиялоо иши дайыма эриш-аркак жүргүзүлөөрү маалым. Бул позициядан караганда бүгүнкү күндө заман талабына ылайык, мамлекетибиздин орто мектептеринде, анын ичинде башталгыч класстарда окутуу илиминин алдына эң маанилүү милдеттер коюлууда [2, 79]. Алардын негизгилери, окуучулардын ой жүгүртүүсүн – ойлоону логикасын, билим алуу активдүүлүгүн калыптандыруу, окутуунун жаңы ыкмаларын, жолдорун иштеп чыгуу, сабак өтүүнүн илимий жана методикалык деңгээлин жогорулатуу, адеп-ахлакка тарбиялоо сыяктуу негизги милдеттер турат. Бул милдеттердин ичинен окуучуда окуу көндүмдөрүн жана компетенцияларын калыптандыруу үчүн мектепте «окуу чөйрөсүн» – методикалык шарттардын системасын түзүү зарыл экенин баса белгилөө менен ал эң оболу окууга негизделип, мотивациялоочу практикалардын жыйындысы, окуучу – окурмандардын прогрессине мониторинг жүргүзүү механизмдери жана окуучулардын ийгилигине мониторинг жүргүзүү зарылдыгы жаралып отурат.

Изилдөөнүн максаты: окуучулардын окуу ишмердүүлүгүн калыптандыруунун көйгөйлөрүн аныктоо жана аны жоюунун жолдорун сунуштоо

Изилдөөнүн методу: Илимий-теориялык жана эмпирикалык изилдөө.

Изилдөөнүн мазмуну. А.М. Ниязова белгилегендей: «Чтение в области педагогики рассматривается как деятельность, позволяющая человеку вступить в жизнь общества, способствовать воспитанию и развитию личности, включая ее профессиональное становление и самоидентификацию» [6, с. 43] педагогикада адам баласынын окууга болгон ишмердүүлүгү анын инсан катары калыптануусуна чоң таасирин тийгизе тургандыгы белгилүү. Ошондуктан азыркы мектептердеги окуучуларынын адабий окууга болгон кызыгуусун тактоо үчүн

атайын Ош облусунун мектептеринин арасында онлайн формасында сурамжылоо эксперименти жүргүзүлдү. Эксперименттин натыйжасында окуучулардын окуу ишмердүүлүгүн калыптандырууда бир топ натыйжаларга жетишилгендигин байкоого болот. Анткени, *иликтөөнүн максаты* – мектеп окуучуларынын адабий окууга болгон муктаждыгын, алардын окууга болгон мотивациясын, кызыгуусун жана окуу сабаттуулугунун деңгээлин аныктоо болгон. Онлайн сурамжылоого жалпысынан 239 окуучу катышты.

Респонденттердин жаш курагы 12 жаштан 18 жашка чейин, башкача айтканда, булар 5-11-класстын окуучулары болуп, 119 кыздар, 120 эркек балдар болду.

Изилдөөнүн географиясы да талдоо үчүн айылдык мектеп окуучуларынын китеп окууга болгон кызыгуу деңгээлинин коркунучтуу төмөндөшүн (9%га) белгилеп өтүү зарылдыгын талап кылды.

Анкетадагы суроолордун натыйжасын тандап талдоо – билим берүүнүн тигил же бул баскычында окуучулардын окуу маданиятынын калыптануу даражасы, адеп-ахлактык тарбиясы жөнүндө маалыматтарды алууга мүмкүндүк берди.

«Сиз окуганды жакшы көрөсүзбү?» – деп, аларга берилген негизги суроо респонденттердин жалпысынан окуучулардын окууга болгон мамилесин аныктоого мүмкүндүк берип, келечекте бул маалыматтар белгилүү бир курактагы балдардын адабий окууну каалоолорунун негизинде окуу чөйрөсүн натыйжалуураак ойлонууга жана уюштурууга мүмкүндүк бере тургандыгы таанылды. Бул суроого жооптор төмөнкүчө болду: 165 (67,1%) респондент «Ооба» деп жооп берсе, 60 (32,9%) респондент «Жок», 14 окуучу суроолорго жооп беришкен эмес.

«Сиз канчалык көп окуйсуз?» – деген суроо, окуучулардын адабий окууну пайдалануу деңгээлин аныктоого багытталды. Бул маселе боюнча изилдөөнүн жыйынтыгы төмөнкүдөй болду: көбүнчө жумасына бир жолу 106 мектеп окуучусу (29,3%) окушат; 68 респондент (28,9%) жумасына 2-3 жолу

китеп окуса, 38 респондент (27,7%) жумасына бир жолудан аз китеп окуйт, акырында 27 окуучу (14,2%) күн сайын китеп окуйт.

Мындан, мектеп окуучуларынын окуу ишмердүүлүгүн калыптандырууда анын себептерин табуу зарылдыгы келип чыгат. Бул маселени бир канча окумуштуу, методисттер көп ирет белгилеп келишүүдө [3, 207].

Ал эми, кийинки, окуучулардын окуу маданиятынын өзгөчөлүктөрүн, алардын кунт коюп окууга болгон чыдамкайлыгын ачып берген: «*Эгер шаптасаңыз, канча убакыт окуйсуз?*» деген суроо боюнча жоопторду талдай келгенде: басымдуу саны – 83 респондент – бир күндө бир жарым саат китеп окууга туруштук бере алат; 72 окуучу (20,4%) жарым сааттан ашык эмес окушат; 58 респондент (19,6%) 2-3 саатын китеп окуу менен өткөрөт, 26 респондент (13,2%) китепти бир нече саат бою окуйт.

Жогорудагы тажрыйбалардын жыйынтыгында жаштар китеп окууга өтө аз убакыт бөлүшө турган коркунучтуу тенденция аныкталды. Анткени респонденттердин көп саны (20,4%) жарым сааттан ашык окуй албасын моюнга алышат – бул окуучулардын окуу процессинен толук ажыратылганын жана иш-аракеттин бул түрүнө мотивациянын жоктугун көрсөтүп турат, мындай аныктамадан, окууга туруктуу кызыгууну түзүү үчүн педагогдордун астында атайын тажрыйбаларды иштеп чыгуу милдетинин зарылдыгы келип чыгууда.

Негизинен жогорудагы айтылган изилдөөлөрдүн жыйынтыгын анализдөөдө анын себептерин төмөнкүдөй белгилеп көрсөтүүгө болот:

- Окуу маданиятынын жана окууга ички туруктуу мотивациянын жоктугу;
- Окууда жана класстан тышкары иштердин көлөмүнөн келип чыккан убакыттын жетишсиздиги;
- Экөөнүн тең себебин балдардын өздөрү да ырастайт. Маселен, алар өз тажрыйбаларын жана көз караштарын мугалим менен кененирээк, эркин бөлүшкүсү келсе, 11-класстын окуучусу (Саматов Нуржигит):

«Мен көбүрөөк окугум келет, бирок экзамендерге байланыштуу убактым жок» – деп жазат. Чындыгында экинчи себеп таза объективдүү болуп, окуучуларга аз көз каранды болсо, а биринчиси мугалимден өзгөчө көңүл бурууну талап кылат. Окумуштуу И.Б. Бекбоев белгилегендей мындай кырдаалда окуучулардын прогрессине байкоо жүргүзүүгө мүмкүндүк берүүчү окуу чөйрөсүн уюштуруу өзгөчө роль ойнойт [2, 384]. «*Сиз аудиокитептерди укканды жакшы көрөсүзбү?*» – деген суроо, негизинен угуу аркылуу кабыл алууга жакын респонденттердин потенциалдуу көлөмүн аныктоого багытталып, алынган маалыматтарга караганда, пикирлер дээрлик бирдей. Бирок көпчүлүк – 125 респондент (54,7%) – аудио форматтагы көркөм чыгармаларды кабыл алууну жактырбайт. Ошол эле учурда 114 адам (45,3%) дайыма аудиокитептерди угуп, маалымат алуунун бул ыкмасын ылайыктуу деп баалашат.

Бул маалыматтар белгилүү бир класстын же класстардын негизинде алда канча пайдалуу болорун белгилей кетүү зарыл.

Мындай сурамжылоо жүргүзгөндөн кийин адабият мугалими окуу чөйрөсүнүн «Аудиокитеп китепканасы» сыяктуу элементин колдоно алат, ал маалыматтык каталогдордун заманбап принциптерине жооп берет: дайыма рейтинг жана жаңыртуу, класстын ТОП 10 сүйүктүү китептерин түзүү (ушул эле принциптер окуу чөйрөсүнүн дагы бир негизги элементинин негизин түзөт, мисалы: «Класстык китепкана»).

«*Сизге кайсы медиада окуу эң ыңгайлуу?*» – деген суроону изилдөө респонденттердин кабылдоосу боюнча маалыматтарын кеңейтет, ошондой эле окуунун салыштырмалуу жаңы форматтары салттуу окууларга караганда үстөмдүк кылаарын аныктоого мүмкүндүк берет. Бул жыйынтыктардын негизинде окуу чөйрөсүнүн басымдуу элементтерин аныктоого болот. Респонденттерден 119 адам (68,5%) эң ыңгайлуу деп кагаз алып жүрүүчүлөрдү тандашса, 62 респондент (38,3%) окуу үчүн ыңгайлуу вариант катары смартфонду белгилешкен,

үчүнчү орунда электрондук китеп болгон – аны 34 респондент (13,2%) тандаган, акырында 24 окуучу (10,8%) компьютер экранынан окуу алар үчүн ыңгайлуу экенин белгилешкен. Демек, окуучулар окуунун ар кандай формаларын тандашат, бул да окуу процессинде эске алынышы зарыл көрүнүштөрдөн экенин белгилесек болот.

«Сүйүктүү китептериңди тизмектеп бер» – деген суроо мектеп окуучуларынын каалоолору жөнүндө алгачкы түшүнүктөрдү берүү менен алардын басымдуу жактарын көрсөтүүгө мүмкүндүк берип, окуу чөйрөсүнүн структурасына кирген «Класстык китепкананын» пайдубалын түзөт.

«Азыр кайсы китепти окуп жатасың?» – деген суроо өзүнүн жөнөкөйлүгү жана ошол эле учурда көп тапшырмалуулугу менен айырмаланып, ал биринчиден, сегизинчи суроонун негизинде алынган маалыматтарды толуктаса; экинчиден, балдардын мектеп программасына ылайыктуулугун аныктоого мүмкүндүк берет, эгер андай болбосо, алардын каалоолору сунушталган адабияттардан канчалык алыс экенин байкоого болот. Жыйынтыгында, бул суроо баланын жеке окуу деңгээлин жана анын мектептеги же класстан тышкаркы адабияттарга кызыгуусун аныктоого мүмкүндүк берет.

Издөөчүнүн суралгандардын каалоолору жөнүндө билимин кеңейткен: «Кандай жанрдагы китептерди жактырасыз?» – деген суроодо «Класстык китепканада» айрым китептердин бар экендигин ырастап, класстан тышкаркы адабият сабагын даярдоодо мугалимдин мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтет. Фантастиканы (53 окуучу), илимий фантастиканы (67 окуучу) жана детективди (48 респондент) тандашкандыгы, окуучулар арасында эң популярдуу фантастика жанрлары экендигин далилдейт. Ошондой эле популярдуу варианттардын арасында романтикалык чыгармалар (28 респондент), укмуштуу проза (21 жооп) жана «ужас» (22 адам) болгон. Бул алты жанрга артыкчылык берүү жаш окурмандын кызыгуусун, ошондой эле метафоралык түшүнүү аркылуу

адеп-ахлак жана түшүнүктөрдү алуу муктаждыгы менен түшүндүрүлөт.

Фантастикалык чыгармалардын ичинен Ж.К. Роулингдин «Гарри Поттер» фильми лидер болуп саналат, аны 81 респондент белгилеген. Детектив жанрларынын ичинен Артур Конан Дойлдун «Шерлок Холмстун жоруктары» лидери болсо, «ужас» жанрлардын ичинен балдар көбүнчө Стивен Кингдин «Бул» жанрын тандашкан.

Кошумчалай кетсек, респонденттердин 36% бирден ашык китепти аныкташкан, бул окуу горизонтунун кенен экендигин айгинелейт, ал эми 44 респондент жанрдык артыкчылыктарды көрсөтүү менен такыр эле сүйүктүү китебин аныктай алган эмес.

Фантастиканын популярдуулугу психологиялык факторлор менен түшүндүрүлөт: өспүрүм чыныгы жашоонун көйгөйлөрүн жана кыйынчылыктарын жаркыраткысы келет, ал ойдон чыгарылган дүйнөгө тартылат. Ошол эле учурда фантазия кызыктуу квест сюжетинен жана каармандардын образдарында көп учурда психологиялык татаалдыктын жана түшүнүксүздүктүн жоктугунан оңой кабыл алынат.

Белгилей кетсек, кыргыз классиктери, айрыкча Ч. Айтматовдун чыгармалары, учурда респондент окуп жаткан китептердин катарына көбүрөөк кирип, 90го жакын окуучу «Ак кемени» сүйүктүү чыгармасы катары тандап алышып, «Азыр кайсы китепти окуп жатасыңар?» деген суроого жоопторунда да көрсөтүшкөн. Көбүнчө, азыр балдар окуп жаткан китептер сүйүктүү чыгармалардын катарына кирет, бул окууга болгон жеңил мамилени жана көз ирмемдик илхамга жакындыгын көрсөтүп турат.

«Сиз мектеп программасына ылайык китептерди кандай формада окуйсуз?» – деген суроого респонденттердин басымдуу бөлүгү, 134 адам (46,9%) китепти кыскартылган вариантта окуйт; 61 окуучу (36,5%) мектеп программасындагы китептерди тексттин толук автордук презентациясында окушат; 44 адам (16,6%) чыгармалардын кыскача мазмунун гана окушат. Мындан, мугалимдин алдында чыгарманын толук текстин

окууга мүмкүн болушунча көбүрөөк окуучуларды тартуу милдети тургандыгын байкоого болот.

«Сиз мектеп программасына кошумча катары мугалим сунуштаган китептерди окуйсузбу?» – деген бул суроо мектеп окуучуларынын адабият мугалимине болгон ишеним деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берет. Суроого жооп берүүдө респонденттердин пикирлери экиге бөлүнгөн: көпчүлүк – 95 окуучу (40,9%) – бул тизмеден өздөрүнө кызыктуу деп эсептелген китептерди гана окуйбуз деп жооп беришкен; 52 респондент (28,5%) мугалимдин сунуштарына сейрек кайрылышкан жана андан 1-2ден ашык эмес китепти тандашкан; Мугалим сунуш кылган чыгармаларды 47 адам (15,4%) такыр окубайт, 29 мектеп окуучусу (8%) тизмедеги китептерди окушат, бирок андан ашык эмес, 16 окуучу (7,2%) бардык китептерди окушпайт.

Изилдөөнүн негизинде төмөндөгүдөй бир топ маанилүү жалпы тыянактар чыгарылды.

Биринчиден, балдар окуганды жакшы көрүшөт, бирок алар муну өтө сейрек жасашат – жумасына бир жолу же андан азыраак. Окууга мүмкүнчүлүк болгондо да балдар 1-1,5 сааттан ашык китеп окуганга араң туруштук бергени кырдаалды курчутат. Мектеп окуучулары эң кеңири таралган жанрдагы популярдуу адабияттарды: фантастика, детектив жана прозаны жактырышкандыгы байкалат.

Экинчиден, окуучулардын окуу ишмердүүлүктөрүн калыптандырууда окуу маданиятына жана окуу процессинде алардын окууга болгон мотивациясынын деңгээлине келсек, тыянактар ого бетер кейиштүү экендиги. Респонденттердин 36,5%ы (182 адам) автордун текстин толук окуганды жактырса, калгандары (басымдуу көпчүлүгү) мектеп окуучуларынын ыңгайлаштырылган варианттарында же кыскача форматта окуганды жактырышат.

Үчүнчүдөн, жалпы эле интернеттин, өзгөчө социалдык тармактардын мааниси өсүп келе жаткан муундун жашоосундагы

адабияттын ролуна чоң таасирин тийгизип, жаңы маалыматтын негизги булагы гана болбостон, жаңы китептерди табуу жана окууга мотивация түзүү үчүн негизги механизмдердин бири болуп саналат.

Төртүнчүдөн, респонденттердин чын пейилинин көйгөйү аныкталгандыгы. Бардык анкеталарды талдоо окуучулардын болжол менен 6%ы өз жоопторунда чындыкты айткан эмес деп айтууга мүмкүндүк берет. Ага мисал, «Сиз окуганды жакшы көрөсүзбү» деген суроого «ооба» деген тандоонун ортосундагы дал келбестикти келтирсек болот. Чындыгында сүйүктүү китептерин, сүйүктүү жанрларын окуу, окууга болгон каалоо, жаңы чыгармаларды издөөгө бүгүнкү мектеп окуучуларынын кызыгуусу жок [4, 47].

Жогорудагы респонденттердин көйгөйүн чечүүдө айрыкча башталгыч класстардын окуу ишмердүүлүктөрүн калыптандырууда жана ийгиликке жетишүүдө төмөндөгүдөй шарттарды түзүү зарылдыгы келип чыгат:

- Сабактын бардык этаптарында окуучуларга үлгү болуучу мугалимдин адабий кебинин болушунун зарылдыгы – ал негизинен мугалимдин өзүнүн кеби болуп саналышы керек. Мындай үлгүнүн негизинде окуучулардын кебинин тактыгы жана көркөмдүгү калыптанат. Адабий жомокту окууда анын маани – маңызын анализдеп, каарманды талдоодо өзүнүн позициясын кармануу менен өз оюн эркин айта алуу жөндөмүн калыптандыруу зарыл.

- Мугалим кандай гана көнүгүүнү аткарбасын ал, ар бир окуучунун окуу ишмердүүлүгүнө көз салуусу керек: алардын кеби адабий тилдин нормасына ылайык, мазмундуу болуусун талап кылуусу зарыл. Эгерде бул талап системалуу, ар бир сабакта күнүмдүк талапка айланса, окуучулардын кебинин өсүшү үчүн оң таасирин тийгизип, алардын оозеки жана жазма кебин байытууга негизделет.

- Сабакта окуучулар жазуу иши менен гана чектелбестен, оозеки да иштөөсү зарыл экендигин мугалим унутпашы керек. Мугалимдин суроосуна жооп берүү (аңгеме

методу) гана өкүм сүрбөстөн, ар түрдүү ыкмалар колдонулушу керек (белгилүү бир план боюнча сүйлөп берүү, өз оюн айтуу, монологдук кеп ж.б.у.с.) [8, 196].

• Ар бир окуучунун сөзү мугалим тарабынан көзөмөлдөнүп анын тууралыгына жараша бааланууга тийиш, себеби окуучу өзүнүн катасын байкабайт. Андыктан, мугалим түзүлгөн сүйлөмдүн грамматикалык конструкциясын, логикалык байланышын, сөздүн туура тандалып алынышын көзөмөлдөп, оңдоп, түзөп турушу зарыл.

Демек, жогорудагы иш-аракетибиздин натыйжасынан белгилүү болгондой мектеп окуучуларынын китеп окууга болгон сүйүүсүн, адеп-ахлагын калыптандырып, инсан катары өстүрүп тарбиялоодо мугалим, ата-энелер жана мектеп китепканасы алдыңкы планга чыкпай жаткандыгы ар бир инсанды тынчсыздандырган факт болуп калгандыгы чындык. Андыктан, бул терс тенденцияларды тез аранын ичинде окуу чөйрөсү оңдоого багытталышы зарыл. Анын негизги функциясы катары окуучулардын окууга болгон туруктуу ички мотивациясын калыптандыруу процессинде дисциплиналар аралык жана субъекттер аралык кызматташтыкты күчөтүү негизги аспектилерден экендигин айныгыс таанууга болот.

Адабияттар:

1. Айдарова Ж.М. Өспүрүм курактагы окуучуларынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары. [Текст] / Айдарова Ж.М. // – Б., 2021. – 183 б.
2. Бекбоев И.Б. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын териялык жана практикалык маселелери [Текст] / Бекбоев И.Б. – Бишкек: Педагогика века, 2004. – 384 б.
3. Климова Е.П. Формирование читательских интересов младших школьников через технологию осознанного чтения [Текст] / Климова Е.П. // Обучение и воспитание: методика и практика. – № 7, 201
4. Маранцман В.Г. Анализ литературного произведения в соотношении с читательским восприятием школьников: Автореф. дис.д-ра пед.наук [Текст] / В.Г. Маранцман // – М., 1980. – 47 с.
5. Рысбаев С. Баланын китеп окуусун уюштуруу технологиялары: Башталгыч класстардын мугалимдери жана ата-энелер үчүн методикалык колдонмо [Текст] / С.Рысбаев// – Б., 2015. – 84 б.
6. Ниязова А.М. Формирование культуры учащихся основной школы в современных условиях / Известия Кыргызской академии образования. – Бишкек, 2024. – №1 (62). – С. 40-47.
7. Рысбаев С. Дилачар. 1-класс үчүн класстан тышкаркы окуу китеби [Текст] / С. Рысбаев // – Б.: «Билим куту», 2007. – 87-б.

Рецензиялаган:
Коңурбаев Т.А.,
педагогика илимдеринин кандидаты